

ΤΑ "ΠΑΙΔΙΑ - ΘΑΥΜΑΤΑ"

Τώρα τελευταία, οι Άθηναίοι φιλόμουσοι, χειροκρότησαν σ' ένα υπαίθριο θερινό θέατρο έναν 12ετή μάετρο που μάς ήρθε από την Ίταλία. Πριν απ' αυτόν, ο κόσμος μίλησε ήδη για δυο άλλους, επίσης Ίταλούς, νεωρότατους μάετρον—δέκα, έντεκα έτών περίπου—ένα μάλιστα τόν παρέλαβε και ο κινηματογράφος. Ο κόσμος άποκαλεί τα παιδιά αυτά «παιδιά-θαύματα», τρέχει να τα χειροκροτήσει, τις περισσότερες φορές μάλλον από περιέργεια, παρά από πραγματικό μουσικό ένδιαφέρον: Σ' αυτήν την τελευταία συναυλία του μικρού Ίταλο, στην Άθήνα, είδα π.χ. άνθρωπος να «μαινώνται» κυριολεκτικά από ένθουσιασμό, άνθρωπος που δέν τούς ήχους συναντήσει ποτέ, σε καμμιά συναυλία και που γι' αυτούς ή μουσική δέν είναι παρά μία άπλη διασκέδασι—όταν είναι κι' αυτό...

Άς είναι, δέν πρόκειται τώρα να ζέξατος το πώς αντιμετωπίζουν την Μουσική ώριμοί «Άθηναϊκοί κύκλοι. Το θέμα μου είναι άλλο: Υπάρχουν πραγματικά «παιδιά-θαύματα»; Και τα παιδιά αυτά, μπορούν να ζέλιχθουν, να ύποταχθουν και να πειθαρχήσουν σε μία κανονική έκπαιδευσι και μόρφωσι, να γίνονν ολοκληρωμένοι καλλιτέχνες, να δώσουν κάτι το άλθινα μεγάλο στον κόσμο;

Όταν σκόψουμε λίγο πιδ οσβαρά στην Ίστορία της Τέχνης γενικά—όλων των Τεχνών θέλω να πω—θά άπορήσουμε με το ζέξις φαινόμενο: Μόνο στη Μουσική άναφέρονται «παιδιά-θαύματα» και σε καμμιά άλλη τέχνη, ή ίσως σπανιότατα. Αυτό ήδη βάζει τόν καθένα σε σκέψι και δέν άργει να βγάλλει το συμπέρασμα: Κανένας πατέρας και καμμιά μητέρα δέν σκέφθηκαν να εκθέσουν ποτέ τα ζωγραφικά πρωτότελα του παιδιού τους, ούτε να τυπώσουν τα ποιήματά του, γιατί κανένας, σίγουρα δέν θήδινε προσοχή σε δημιουργίες μικρών παιδιών, ενώ ή Μουσική—ένα παιδάκι π.χ. ζέχι έτών πού παίζει ήδη πιάνο «σαν μεγάλος» κάνει πολύ πιδ περισσότερη έντύπωσι, προκαλεί πολύ πιδ μεγάλη περιέργεια, είναι μ' άλλα λόγια κάτι το «έμπορευσιμο» και γι' αυτό γίνεται κάθε τόσο λόγος για «παιδιά—θαύματα» στη Μουσική, πιδ όμως, έπειτα από λίγο σβήνουν και κανένας δέν ζέρει πια τί άποκάνει, ή, άν γίνονν «κάτι», αυτό το «κάτι» είναι πολύ μακριά από κείνο πού ύποσχοιται στις πρώτες τους εμφάνισεις.

Και όμως «παιδιά—θαύματα» ύπάρχουν—και θά ύπάρχουν πάντα: Παιδιά πού γεννιούνται με τη σπιθαμή της μεγαλοφυας μέσα τους, πιδ προτρέχουν και από την ηλικία τους και από την έποχή τους, προσωριμένα να χαρίσουν στον κόσμο τη χαρά της μεγάλης, της ύψιστης τέχνης, και, έπειδή μιλούμε για Μουσική, άμέσως προβάλλει μπροστά μας μία δλόφωτη και γλυκότατη παιδική μορφή: το Βόλφγκανγκ—Άμαντέους Μόσαρτ, του πιδ μεγαλοφυούς παιδιού πού γνώρισε ποτέ ο κόσμος: Σε ηλικία τεσσάρων ήδη έτών έγραφε τις πρώτες του παιδικές συνθέσεις, έκανε μάλιστα κιόλας την άπόπειρα να γράψη ένα Κονερτό για πιάνο! Σε ηλικία ζέχι έτών κατέληξε σους με την εύκολία πού διάβαζε «πρима βίστα» και έκτελούσε δ,τι του βάζανε μπροστά του. Λένε πώς ήταν μόλις πέντε έτών δ-

ταν διέκρινε από μνήμης, πώς το βιολάκι του ήταν κουντημένο... Ένα δγβοο του τόνου πιδ ψηλά από τ' άλλα.1. Ναι, αλλά ήδη σε ηλικία τεσσάρων έτών, ο Βόλφγκανγκ Άμαντέους Μόσαρτ ύποβαλλόνταν σε μία οσβαρή και έπιμελημένη μουσική έκπαιδευσι από τόν πατέρα του το Λεοπόλδο Μόσαρτ, πού ήταν ένας άξις πρόμοιουσικός και παιδαγωγός και ίδιαίτερα μορφωμένος άνθρωπος. Έτσι ή μεγαλοφυία του Μόσαρτ βρίσκει το δρόμο της—και ζέρούμε τι το ύφειλε ο κόσμος—ή προσηκτική έκπαιδευσι άξιοποίησι και συνειδητοποιεί τα όδρα της μεγαλοφυας. Το «θαύμα» ολοκληρώνεται, πραγματοποιείται. Γιατί, στον μουσικό, όπως και σε κάθε καλλιτέχνη τα φυσικά όδρα, το ταλέντο, ή εύαιθησι, ή άκοή, ή καρδιά, χρειάζονται και έναν «ούτροφον» πού χωρίς αυτόν, τίποτα δέν μπορεί να έπιτευχθί: το νού, τη σκέψι, πιδ πρέπει να πλουτισθί και να διευθυνηθί όσο και το άισθημα...

«Παιδιά—Θαύματα» ήταν και ο Μπετόβεν. Σε ηλικία όκτώ έτών έδωσε την πρώτη του συναυλία, με τη διαφορά πώς έβδ ένας μέθυσοσ και άπάνθρωπος πατέρας, μουσικός κι' αυτός, τυραννούσε το παιδάκι, ευπώνωντας το άκόμα και άπ' τόν ύπνο του για να το βάλει στο πιάνο του να κάνει τα «γυμνάσματα» πού του έτέβαλλε και μίν άποβλήποντας σε τίποτε άλλο παρά πώς να παρουσιάσει μία ώρα άρχήτερα το μικρό Λούντβιχ σε συναυλίες ως «παιδιά—θαύματα»—ως ζέχος έμπορευσιμο δηλαδή—άφοι μάλιστα του... Έκρυβε και τα χρόνια του! Στην πρώτη αυτή συναυλία, ο πατέρας του Μπετόβεν έγραφε πώς ο μικρός ήταν μόλις ζέχι έτών—πράγμα πού έκανε τόν ίδιο τόν Μπετόβεν, άργότερα, να μίν ζέρι άκριβος πώσον έτών ήταν.

Άλλά μήπως και ο Μπάχ και ο Χαίντελ και ο Χαίντεν και ο Γκλοκ και τόνόσ, τόσο άλλοι, δέν ύπήρξαν «παιδιά θαύματα»; Ο Σούμπερτ, σε ηλικία δέκα έτών κιόλας, δέν είχε ποτέ άρκετο χαρτί για να γράψη τις συνθέσεις του, ήταν μόλις δεκάέχι χρονών όταν είχε γράψει κιόλας 200 τραγούδια και τις τεσσερης πρώτες συμφωνίες του και το ίδιο θαύμα βλέπομε στον Μέντελσον, πού σε ηλικία 19 έτών μάς χαρίσει κιόλας την άριστουργηματική έκέχη μουσική για το «Όνειρο Καλοκαιρητικής Νέχνης». «Παιδιά—θαύματα» και ο Ρίχταν Στράους: έντεκα έτών κιόλας είχε γράψει σημαντικά έργα...

Στη μελέτη λοιπόν αυτών των «παιδιών—θαυμάτων» παρατηρούμε τα ζέξις: πρώτον: όλα γεννιούνται σε μουσικά σπιτά, από γονείς μουσικούς, συχνά είναι άπόγονοι από γενείς ολόκληρης μουσικόν, ή σε ένα περιβάλλον μουσικό. Κι' άν—περισσότερος σπανιότατη—δέν ύπάρχει κανένας μουσικός στην οικογένεια, θά δούμε πώς γεννιούνται σε γάρες μουσικές, με μεγάλη μουσική παραδοσι, μέσα σε μία ζωντανή μουσική άτμόσφαιρα. Είναι ήλιδα μία κληρονομική, όμοση ή έμμεση πιδ έπενεργή στη δημιουργία του «θαύματος» άκριβώς όπως άποφροντισμένοι διασταυρωμένοι γεννιεται ένα σπάνιο και πρωτοφανές φυτό, ένα ζέξιοσ Άουλουδι.

Δεύτερο: άς ίδιως πώς όλα αυτά τα «παιδιά—θαύματα» βρίσκουν, εύκολα ή δύσκολα, άδιάφορο, την άπαιτούμενη έκπαιδευσι και μόρφωσι. Κανένας άπ' δ-

λους αυτούς τους μεγάλους μουσικούς δεν ήμινε άμώφωτος και άκαλλέργητος, όσο και άν παραμελήθηκε από άστοργους γονείς. 'Ο Ίδιοσ ό Μπετόβεν, που παιδί όχι μόνο παραμελήθηκε, αλλά και τυραννήθηκε όσο κανένα παιδί στον κόσμο, φρόντισε νά γεμίση μόνο του, διαβάζοντας, τά κενά της μορφώσεώς του.

'Αλλά ύπάρχει και μιá τρίτη θλιβερή αύτή, παρατήρησις, που κάνει κανείς μελετώντας τά φαινόμενα αύτά των «θωαματουργών παιδιών»: ή εύθραυτη ύγεια τους. Τραγικό άποτέλεσμα της βασιανισμένης παιδικής ηλικίας του Μπετόβεν, είναι όλη ή δυστυχία της ζωής του, ή κακή του ύγεια—την βαρκοϊα του μπορούμε ν' άποδώσουμε στον άλκοολισμό του πατέρα του—ό σκυθρωπός και δύσπιστος χαρακτήρας του, ό πρόωρος θάνατός του, τέλος, σέ ηλικία 57 έτών... ενώ ό Μότσαρτ πεθαίνει ήδη στά 35 του χρόνια και οι γιατροί της έποχής του δέν ξέρουν, δέν μπορούν νά μάς πουν την άρρώστεια του. Θά τόλμουςα πάνω σ' αύτό, νά πώ: κάηκε, έβλωσε, στη φλόγα της Μουσικής και Ίσως, άν δέν σπαταλούσε μικρός τόσες ψυχικές και σωματικές δυνάμεις κυριζώντας από πόλι σέ πόλι, από συναυλία σέ συναυλία, από σαλόι σέ σαλόι, άν ό πατέρας Λεοπόλδος πρόσεχε τό Ίδιο και τη σωματική ύγεια του μικρού Βόλφγκανγκ όπως πρόσεχε την ψυχική και πνευματική, δέν θά τον έχανε ό κόσμος τόσο πρόωρα. 'Ο Σούμπερτ, που ή παιδική του ηλικία ήταν βασιανισμένη σχεδόν σαν του Μπετόβεν, πέθανε τριάντα ενός έτών... Και ό Μέντελσον 38... Και πόσα άλλα τέτοια παραδείγματα. Και μιλούσε εδώ μόνο για τους εμεγάλους, για τίς «κορυφές». 'Αλλά πόσες άλλες, άγνωστες σήμερα, μεγαλοφυΐες δέν χάθηκαν πρόωρα, από μιá υπέρμετρη βιασύνη ή παραγνώρισι των γονέων...

"Έκανα αυτές και άλλες σκέψεις, παρακολουθώντας τίς έκτελέσεις του δωδεκαετοδς 'Ιταλό «μαστρου», πριν από λίγες μέρες. "Ήταν προφανές πώς τό παιδί κατείχε τά έργα που διηθούνε, αλλά μόνο με «τ' αύτί», χωρίς νά τά έχη διαβάσει—δέν θά μπορούσε άλλωστε νά τά διαβάση έπειδή δέν έχει ακόμα την άπαιτούμενη

θεωρητική κατάρτισι. "Ήταν προφανές έπίσης πώς πρόκειται για ένα πολύ μεγάλο ταλέντο, για ένα «παιδί—θαύμα», άν προτιμάτε. Τι θά γίνη όμως αύτό τό παιδί, άν συνεχίση έτσι, άκατάρτιστο, τίς έμφανίσεις του ως μαέστρου; Στά έγκοίσι του χρόνια, ό κόσμος δέν θά τό βλέπη πιά σαν παιδί και οι άπαιτήσεις της τέχνης θά ναι γι' αυτόν άπραγματοποιήτες. "Έπειτα, τί ύγεια μπορεί νάχη αύτό τό παιδάκι των δώδεκα έτών, τό ήδη τόσο χλωμό και τόσο όνειροπαρμένο, όταν κάθε τόσο ύποβάλλονται τά νεύρα του σέ μιá τέτοια δοκιμασία;..

Πρό καιρου μου παρουσίασαν κι' ένα "Έλληνόπουλο, πέντε ή έξι έτών, ως «παιδί—θαύμα» στο πιάνο. Είδα ένα χλωμό άγοράκι, άφηρημένο, με νευρικούς σπασμούς στα μάτια του, στο στόμα του. "Ερώτησα άν θά πήγ τώρα στην έξοχή. «"Όχι—μου είπαν—γιατί πρέπει νά μελετήση. "Ο Ίδιοσ ό μικρός τό θέλει. Δέν έννοει ν' άποχωρισθί άπ' τό πιάνο»...

Στή μακρούά μου σταδιοδρομία, συνάντησα κι' άλλα «παιδιά—θαύματα», δικά μας και ξένα. Πού είναι τώρα; Τι έγιναν; Χάθηκαν. Πρόωρες σπινθηροβολίες που έσβυσαν, γιατί δέν βρήκαν τό πρόσφορο περιβάλλον, τον άνθρωπο που θά ήξερε νά βαστάη άναμμένη τη φωτιά, χωρίς νά φουντώνη σέ πυρκαγιά, αλλά και χωρίς νά σβήνη...

Συνάντησα όμως κάποτε και μιá μητέρα, που ό Θεός της είχε χάρισει ένα τέτοιο παιδί—φαινόμενο, που σήμερα είναι μεγάλος μουσικός, με μεγάλη σταδιοδρομία και με άπόλυτα ίσορροπημένη ψυχική και σωματική ύγεια. Την είχα ρωτήσει τότε, τί έκανε, για νά μπορέση νά διατηρήση έτσι αύτό τό «θαύμα». Μου άπάντησε: «"Όταν σέ ηλικία ήδη πέντε έτών φανερώθηκε τό ταλέντο του παιδιού, πρώτα τό πήγα στο γιατρό κι' έπειτα τό έμπιστεύηκα στοδς καθηγητές της Μουσικής. Κι' ό γιατρός δέν έλειψε ποτέ από κοντά του. Κι' έπειτα... άπόρριψη όλες τίς προτάσεις των ίμπρεζάριων για περιοδείες, που θά μάς έπλοούτιζαν μέσα σέ δυό—τρία χρόνια, αλλά, που, σίγουρα, θά σκότωναν και τό ταλέντο και Ίσως και τη ζωή του παιδιού μου...»